

JUSTITS MINISTERIET
Civilafdelingen

Dato: 30. oktober 2013
Kontor: Procesretskontoret
Sagsbeh: Bjarke Gano
Sagsnr.: 2013-4000-0034
Dok.: 926023

KOMMENTERET HØRINGSOVERSIGT

OVER

udkast til lov om ændring af retsplejeloven (Sikkerhed i retssale)

1. Hørte myndigheder og organisationer mv.

Et udkast til lovforslag blev den 30. september 2013 sendt i høring hos:

Østre Landsret, Vestre Landsret, Sø- og Handelsretten, samtlige byretter, Domstolsstyrelsen, Procesbevillingsnævnet, Den Danske Dommerforening, Dommerfuldmægtigforeningen, Domstolenes Tjenestemandsförening, HK Landsklubben Danmarks Domstole, Rigsadvokaten, Rigspolitiet, Politidirektørforeningen, Foreningen af Offentlige Anklagere, Politiforbundet i Danmark, Centralorganisationernes Fællesudvalg, Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd (FTF), Akademikernes Centralorganisation, Datatilsynet, Direktoratet for Kriminalforsorgen, Danske Regioner, Foreningen af Statsadvokater, Fængselsforbundet, Generalauditøren, DJØF, Advokatrådet, Danske Advokater, Landsforeningen af Forsvarsadvokater, Voldgiftsinstituttet, Kommunernes Landsforening (KL), Dansk Arbejdsgiverforening, Dansk Erhverv, Dansk Industri, Forsikring & Pension, FSR – danske revisorer, 3F – Fælles Fagligt Forbund, Landsorganisationen i Danmark (LO), HK/Danmark, Institut for Menneskerettigheder, Retssikkerhedsfonden og Retspolitisk Forening.

Slotsholmsgade 10
1216 København K.

Telefon 7226 8400
Telefax 3393 3510

www.justitsministeriet.dk
jm@jm.dk

Justitsministeriet har modtaget høringssvar fra følgende:

Østre Landsret, Vestre Landsret, samtlige byretter, Domstolsstyrelsen, Procesbevillingsnævnet, Den Danske Dommerforening, Domstolenes Tjenestemandsförening, HK Landsklubben Danmarks Domstole (tillige på vegne af HK/Danmark), Rigsadvokaten, Rigspolitiet, Politiforbundet i Danmark, Funktionærernes og Tjenestemændenes Fællesråd (FTF), Datatilsynet, Direktoratet for Kriminalforsorgen, Fængselsforbundet, Advokatrådet, Danske Advokater, Landsforeningen af Forsvarsadvokater, Voldgiftsinstituttet, Kommunernes Landsforening (KL), Dansk Arbejdsgiverforening, FSR – danske revisorer, Landsorganisationen i Danmark (LO), Institut for Menneskerettigheder og Retspolitisk Forening.

Nedenfor er gengivet de væsentligste punkter i de modtagne høringssvar.

Justitsministeriets kommentarer til høringssvarene er anført med *kursiv*.

2. Høringssvarene

2.1. Generelt

Rigsadvokaten, Datatilsynet, KL, Voldgiftsinstituttet, FSR – danske revisorer, LO og Institut for Menneskerettigheder har ingen bemærkninger til lovudkastet.

Dansk Arbejdsgiverforening ønsker ikke at afgive bemærkninger.

Domstolsstyrelsen finder, at det må være det klare udgangspunkt, at alle retssager – også arrestantsager – skal afvikles i de ordinære retsbygninger med en forsvarlig sikkerhedsmæssig indretning. I de særlige højrisikosager med stort politiopbud kan der imidlertid af hensyn til sikkerheden omkring transport af arrestanter og generne for andre med ærinde i den ordinære retsbygning være behov for, at sådanne retssager afvikles i en særligt sikret retssal med en placering, der ikke giver gener og medfører samme risici. Det er på den baggrund positivt, at der skabes mulighed for at indrette retssale, der er egnede til at blive anvendt netop i de sager, hvor der gør sig sådanne særlige sikkerhedsmæssige hensyn gældende. Det er herudover positivt, at der skabes klar hjemmel til at foretage visitation af de besøgende i de situationer, hvor rettens ledelse vurderer, at der er behov.

Dommerforeningen anfører, at lovudkastet er baseret på et hensyn til politiets og kriminalforsorgens ressourcer i forbindelse med afviklingen af særlige højrisikosager. Foreningen beklager endvidere, at domstolene ikke har været inddraget i overvejelserne. De synspunkter, som domstolene i den forbindelse kunne have bidraget med, har derfor kun i ringe omfang fundet udtryk i lovudkastet. Dommerforeningen finder også, at alle retssager – også arrestantsager – som det klare udgangspunkt skal afvikles i de ordinære retsbygninger med en forsvarlig sikkerhedsmæssig indretning. Der kan imidlertid være særlige sikkerhedsmæssige aspekter forbundet med afvikling af visse sager med et stort politiopbud i og uden for rettens lokaler og i forbindelse med transport af arrestanter til og fra retten til fristforlængelser og hovedforhandlinger. Afviklingen af disse sager medfører også betydelig gene for andre med ærinde i den ordinære retsbygning. Der kan derfor være behov for, at sådanne sager afvikles i en særlig retssag med en placering, der ikke giver disse gener og medfører samme risici. Foreningen er tilfreds med, at der nu tilvejebringes hjemmel til, at den enkelte retspræsident kan bestemme, at publikum om fornødent kan visiteres. Det åbner således mulighed for en række sikkerhedstiltag, som domstolene ikke hidtil har kunnet benytte sig af. Det i den forbindelse en nødvendig forudsætning, at der følger tilstrækkelig med midler med. Det er således aldeles urealistisk at forestille sig, at domstolene af egne midler skulle kunne løfte denne betydelige sikkerhedsopgave.

Østre Landsret, Vestre Landsret, samtlige byretter, Domstolenes Tjenestemandsförening, HK Landsklubben Danmarks Domstole (tillige på vegne af HK/Danmark) tilslutter sig Dommerforeningens høringssvar. Herudover tilslutter HK Landsklubben Danmarks Domstole (tillige på vegne af HK/Danmark) sig høringssvaret fra Københavns Byrets præsident vedrørende placering af dommervagten.

FTF støtter som udgangspunkt lovudkastet og henviser i øvrigt til høringssvaret fra **Politiforbundet**, som tilslutter sig høringssvaret fra Domstolenes Tjenestemandsförening.

Fængselsforbundet er som udgangspunkt positive i forhold til etableringen af en retssal i umiddelbar tilknytning til Vestre Fængsel. Der er flere gange opstået kritiske situationer ved retsbygninger i København, hvor personer fra rocker- og bandemiljøet har brugt truende adfærd og forsøgt befrielsesaktioner. Det er derfor behov for at øge sikkerhed omkring strafesager med en høj sikkerhedsprofil for at minimere risikoen for flugt, men i lige så høj grad af hensyn til såvel ansatte som indsatte.

Rigspolitiet oplyser, at lovforslaget forventes at kunne få stor betydning for de berørte politikredse, idet der i dag anvendes ganske betydelige ressourcer til etablering og opretholdelse af de nødvendige sikkerhedsmæssige foranstaltninger i forbindelse med afvikling af retsmøder. Politikredse anvender endvidere ressourcer til transport af arrestanter i forbindelse med afvikling af retsmøder. I forhold til Københavns Politi peges der på den positive betydning som en sammenlægning af dommervagterne ved Københavns Byrets og ved Retten på Frederiksberg i en ny særligt sikret retssal ved Vestre Fængsel forventes at kunne få for politikredsens samlede afvikling af grundlovsforhør mv. Etableringen af en særlig sikret retsbygning i nærheden af Vestre Fængsel vil på flere måder kunne bidrage til en mere sikker, effektiv, og ressourceoptimal afvikling af både grundlovsforhør, fristforlængelser, eventuelt indenretlige forhør under efterforskning og større og sikkerhedskrævende hovedforhandlinger i domsmands- og nævningesager i hovedstadsområdet. Inden for de seneste år har der været flere eksempler på flugtaktioner, typisk i forbindelse med fristforlængelser i byrettens lokaliteter i indre by og på Blegdamsvej, ligesom der har været anvendt ganske betydelige ressourcer på transport- og bevogtningsopgaver i forbindelse med retsmøder, herunder både grundlovsforhør, fristforlængelser, indenretlige forhør under efterforskning samt under hovedforhandlinger. I de særlig sikkerhedsmæssigt udfordrende straffesager har de nuværende retsbygninger ofte vist sig at være ikke fuldt tilstrækkeligt indrettet i relation til særligt sikrede adgangsforhold for bl.a. vidner, herunder forurettede, og polititjenestemænd med særlige tjenestefunktioner som f.eks. agenter og observatører, der gerne skal kunne komme uset ind og ud af retsbygningen uden at blive konfronteret med de sigtede/tiltalte eller med personer med relation til de sigtede/tiltalte. Endvidere vil der i flere af sådanne sager typisk være et særlig sikkerhedsmæssigt behov i forhold til beskyttelsen af et vidne, eventuelt i form af en forurettet eller en medsigtet/tiltalt, der skal afgive forklaring i sagen mod andre medtiltalte. Under sådanne aktioner anvendes der erfaringsmæssigt store ressourcer på sikkerhedsmæssige foranstaltninger. Med lovudkastet synes der således både at blive skabt en klar forbedring af sikkerheden og indhøstet en ikke uvæsentlig ressourcebesparelse.

Etableringen af særligt sikrede retslokaler, hvor arrestanterne forud for retsmødet er anbragt i et nærved beliggende fængsel, vil i høj grad minimere risikoen for befrielsesaktioner, ligesom selve bevogtningen i forbindelse med et retsmøde politiooperativt vil være væsentligt lettere og mindre ressourcekrævende, såfremt retsbygningen placeres i et område, hvor der ikke – som det er tilfældet i dag – er tæt bymæssig bebyggelse med nærved

beliggende beboelsesejendomme og massiv færdsel af såvel køretøjer som gående. Ligeledes vil det dæmpe den ulempe disse transportere har for befolkningen. Man bør i øvrigt tage højde for, at der vil være et ikke ubetydeligt pres på den fælles dommervagtsfunktion, henset til de ofte mange fremstillinger pr. dag samt et større antal anmodninger om kendelser om diverse indgreb i meddelelseshemmeligheden mv. Dette vil kunne indebære et behov for flere end blot én retssal til gennemførelse af grundlovsforhør og fristforlængelser mv. Derimod kan det af ressourcemæssige grunde ikke tilrådes, at en ny dommervagtslokalitet ved Vestre Fængsel alene skal anvendes til få, særlige grundlovsforhør, idet dette vil opdele lokaliteterne for grundlovsforhør yderligere og dermed indebære, at politiet og anklagemyndigheden vil skulle bruge ressourcer på at møde ved, transportere til og bevogte flere lokaliteter end i dag.

Rigspolitiet anbefaler på denne baggrund, at en ny fælles dommervagtsfunktion ved Vestre Fængsel som udgangspunkt skal varetage samtlige grundlovsforhør i relation til Københavns Byret og Retten på Frederiksberg. Herudover er det væsentligt, at der ved etableringen af en ny retsbygning ved Vestre Fængsel i nødvendigt omfang etableres flere retssale, således at der dels kan gennemføres grundlovsforhør mv. i den almindelige fælles dommervagt, dels kan gennemføres hovedforhandlinger i en særligt sikret retssal, som angivet i lovudkastet.

Advokatrådet er ikke bekendt med, at der har været væbnede overfald på transportere af arrestanter eller varetægtsfængslede – heller ikke i forbindelse med undvigelse fra retslokaler, men der har været undvigelsesforsøg, og risikoen for væbnede flugtaktioner kan bestemt ikke udelukkes. Anvendelse af en særligt sikret retssal skal imidlertid have undtagelsens karakter. Rådet har samtidig svært ved at se behovet for også at kunne sætte retten i en særligt sikret retssal ved f.eks. faged- og skiftesager samt andre typer af civile sager. Advokatrådet støtter, at der skabes lovhjemmel til at foretage sikkerhedskontrol i retsbygninger.

Danske Advokater anfører, at alle retssager, herunder arrestantsager, som udgangspunkt bør afvikles i de ordinære retsbygninger med en forsvarlig sikkerhedsmæssig indretning. Det bør således have undtagelsens karakter at anvende en særligt sikret retssal. Det er oplevelsen, at højrisikosager efterhånden er mere fremherskende. Der kan derfor være et behov for at imødekomme ønsket om endnu større sikkerhed ved afvikling af retsmøder i sådanne sager. Danske Advokater støtter, at der tilvejebringes hjemmel til – under iagttagelse af et almindeligt proportionalitetsprincip – at kunne fo-

retage sikkerhedskontrol i forbindelse med adgang til (dele af) retsbygningerne.

Landsforeningen af Forsvarsadvokater anfører, at det må have absolut undtagelsens karakter, at retssager afvikles andre steder end i sædvanlige retsbygninger. Det kan ikke afvises, at der kan være et meget begrænset antal sager, hvor det er hensigtsmæssigt, at byretten og landsretten kan træffe afgørelse om, at retten kan sættes i en særlig sikret retssal, når særlige sikkerhedsmæssige hensyn tilsiger det. En sådan afgørelse træffes for hver enkelt sag, hvilket imidlertid harmoner dårligt med lovudkastets bemærkninger om, at det forudsættes, at visse retsmøder ”normalt” behandles i en særligt sikret retssal. Landsforeningen støtter, at der skabes lov-hjemmel til at foretage sikkerhedskontrol i retsbygninger. Dette vil skabe den fornødne tryghed for domstolenes personale og det publikum, der i øvrigt er til stede i en retsbygning.

Retspolitisk Forening bemærker, at lovudkastets erklærede formål om at sikre, at man i landets retssale kan føle sig tryk, absolut er positivt. Det er dog ikke dokumenteret, at der er behov for at øge sikkerheden. Erfaringerne fra de seneste år er tværtimod, at der i mange straffesager udøves en politimæssig bevogtning og visitering, der er ganske ude af proportioner.

2.2. Etablering og anvendelse af særligt sikrede retssale

2.2.1. Placeringen ved Vestre Fængsel

Domstolsstyrelsen finder, at den foreslåede placering af en retsbygning i umiddelbar nærhed af Vestre Fængsel vil gøre det vanskeligt at fastholde et indtryk af, at domstolene er uafhængige af andre myndigheder. Dette vil navnlig gøre sig gældende for arrestanter – herunder formentlig særligt udlændinge – der næppe vil have oplevelsen af at blive ført fra fængslet til retten, hvis den eneste adskillelse mellem retten og fængslet f.eks. bliver en kort underjordisk tunnel. Det vil imidlertid også være tilfældet for almindelige borgere, idet fængslet vil kunne blive oplevet som en dominerende bygning i sammenligning med den planlagt opført – noget mindre – retsbygning. Placeringen, udformningen og indretningen af retsbygningen bør derfor ske på baggrund af nærmere drøftelser mellem Justitsministeriet, Domstolsstyrelsen og de berørte retter. Det er i den forbindelse afgørende, at retsbygningen signalerer neutralitet, værdighed og uafhængighed, og at disse hensyn er gennemgående i forbindelse med konkretiseringen af overvejelserne om at etablere en særligt sikret retssal. Opførelsen af bl.a.

en ny retsbygning vil i øvrigt have en række væsentlige økonomiske konsekvenser.

Dommerforeningen anfører, at det i praksis kan dreje sig om temmelig mange sager, der kan forventes at blive behandlet i en særligt sikrede retssal, idet beskrivelsen af, hvilke sager der er omfattet af forslaget, er meget bred. Det er dog afgørende for den tillid, som domstolene nyder i befolkningen, at retsbygningen ikke placeres i direkte tilknytning til muren omkring Vestre Fængsel. Dette vil sende et forkert signal om, at domstolene er en del af politiet og kriminalforsorgen. Det vil i øvrigt også stride imod den politik, der er blevet ført de seneste år i forbindelse med etableringen af nye retter efter domstolsreformen. Lovudkastet rejser endvidere en række spørgsmål om udformningen, indretningen og administrationen af retsbygningen, herunder antal af retssale.

Østre Landsret anfører, at en gennemførelse af retssager i en særligt sikret retssal i nærhed af Vestre Fængsel vil betyde et ikke ubetydeligt merforbrug af personaleressourcer. Der vil således som minimum skulle ske transport af tre dommere og to administrative medarbejdere fra landsretten til bygningen og retur. Dette skal holdes op imod en besparelse svarende til formentlig to fængselsfunktionærer pr. tiltalt for samme transport. I flertallet af sager vil der således blive tale om en merudgift for staten, som skal afholdes over domstolenes bevilling. Det er derfor af afgørende betydning for en effektiv anvendelse af landsretternes bevilling, at antallet af sager, der skal gennemføres i en særligt sikret retssal, bliver så lavt som muligt.

Retten i Glostrup bemærker, at en sikret retssal navnlig forudsættes at finde anvendelse til hovedforhandlinger i banderelaterede nævningesager og visse banderelaterede domsmandssager. Antallet af den type sager forekommer at være voksende, hvorfor det ikke er realistisk, at alle sådanne sager kan afvikles i en særligt sikret retssal beliggende i et andet sted end i Glostrup. En etablering af en bygning med en eller flere sikrede retssale vil måske nok begrænse, men langt fra fjerne generne for brugerne af den ordinære retsbygning ved et stort politiopbud i og uden for rettens lokaler. Det vil endvidere stille helt særlige krav til retssalens indretning, hvis anvendelsen af ressourcer til sikkerhed skal begrænses i forhold til den nuværende situation. Flertallet af de store nævninge- og domsmandssager, der er meget sikkerhedskrævende, omfatter mange tiltalte. Det er i den forbindelse byrettens erfaring, at de tiltalte, der er varetægtsfængslede, er placeret i arresthuse spredt på Sjælland, Fyn og Jylland, fordi det ikke i

Vestre Fængsel er muligt at hindre kontakt mellem de tiltalte. Selv om en sikret retssal placeres i forbindelse med Vestre Fængsel, vil det derfor næppe være muligt at spare væsentlige udgifter til transport af arrestanter. Når der er tale om mange arrestanter, der ikke må tale sammen, skal de i pauser føres til celler eller andre placeringer enkeltvis. Hvis det skal foregå ved hjælp af én elevator eller én trappe og med transport gennem en lukket gang ind i Vestre Fængsel, vil alene transporten frem og tilbage af arrestanterne forlænge pausernes varighed så meget, at det vil få betydning for antallet af dage, der skal bruges for at gennemføre en hovedforhandling. De sager, der forventes afviklet i en sikret retssal, vil erfaringsmæssigt ofte være mange retsdage, hvor det kan være vanskeligt at beramme sagerne, fordi forsvarerne er travlt optaget. Hvis der etableres en eller to sikrede retssale, som skal deles mellem retterne i Københavnsområdet, vil retssalene udgøre en begrænset ressource, som kan medføre længere berammelsestider. Hertil kommer, at der ved afvikling af hovedforhandlinger i en retssal, der er placeret uden for den ordinære retsbygning, vil forekomme et ikke uvæsentligt spild af ressourcer for dommere, retssekretærer og retsbetjente, som dels skal anvende tid til transport, dels vanskeligt vil kunne udnytte uplanlagte pauser og morgen- og eftermiddagstid til anden sagsbehandling.

Retten i Lyngby anfører, at den foreslåede ordning ikke er udgiftsneutral for de involverede domstole. Byrettens tidligere erfaringer har entydigt vist, at der opstår et ikke ubetydeligt tidsspilde for dommere og øvrigt personale, når sager forhandles på en anden adresse end det sædvanlige tingsted, hvor dommeren mv. har deres kontorfaciliteter. Den forudsatte besparelse ved transport af arrestanter skal endvidere holdes op imod, at mindst en dommer og domsmænd/nævninge samt administrativt personale skal køre til København, herunder i et tidsrum, hvor trafiktrængslen netop i den retning er størst.

Advokatrådet anfører, at begrundelsen for at opføre en særligt sikret retssal i tilknytning til Vestre Fængsel må antages primært at være hensynet til at spare de meget ressourcekrævende transporter til og fra arresthuse. Det er givet, at der ville kunne spares nogle ressourcer ved opførelsen af en retssal i tilknytning til Vestre Fængsel, men næppe så mange. En del foreløbige retsmøder foretages allerede i dag via videofremstilling af den sigtede/tiltalte. Problemet er endvidere, at der i de meget ressourcetunge sager ofte er mange tiltalte i sagen. På grund af risiko for kommunikation mellem de tiltalte vil disse ofte blive anbragt i forskellige arresthuse i provinsen og ikke alle sammen i Vestre Fængsel. I bandesager er der endvidere et

hensyn til de øvrige indsatte i Vestre Fængsel, idet der kan opstå konflikter bander imellem. I disse sager forekommer det ikke sandsynligt, at der vil være en større ressourcebesparelse, da de sigtede eller tiltalte ikke alle kan være indsat i Vestre Fængsel, medmindre der skabes egnede pladser hertil i fængslet. En særligt sikret retssal i nær tilknytning til Vestre Fængsel kan endvidere opfattes som en sammenblanding af den dømmende og udøvende magt. Det fremgår af lovudkastets bemærkninger, at retssalen skal indrettes med direkte adgang fra fængslet til retssalen. Retssalen må derfor nødvendigvis befinde sig meget tæt på Vestre Fængsel, og det bør som minimum sikres, at retssalen befinder sig i en selvstændig bygning – ikke i en fløj af fængslet, ligesom offentligheden skal have fuld adgang til retssalen.

Danske Advokater finder ligeledes, at forslaget om at etablere en særligt sikret retssal i umiddelbar nærhed af Vestre Fængsel i København rejser nogle grundlæggende og principielle spørgsmål i forhold til domstolenes uafhængighed og neutralitet samt den måde, domstolene fremtræder på.

Landsforeningen af Forsvarsadvokater er enig heri og finder det afgørende, at fængsel og retssal fremstår som to selvstændige bygninger. Der må således ikke sendes et signal om, at der er tale om en sammenblanding af den dømmende og udøvende magt.

Retspolitisk Forening finder, at den tiltaltes situation ikke er behørigt inddraget. Ved talstærk tilstedeværelse af bevæbnet og indsatsudrustet politi og aktioner mod tiltalte, vidner og tilhørere i form af personlig visitation mv. og ved at foretage en hovedforhandling i en retssal i inde i eller placeret direkte op af et fængsel, sker der en dæmonisering af tiltalte, som antaster princippet om, at enhver er uskyldig indtil det modsatte er bevist. Endvidere advarer foreningen imod implikationer for princippet om statsmagtens tredeling, herunder den dømmende magts uafhængighed. Ved en ordning, hvor der er direkte adgang fra fængslet til retssalen, bør det erindres, at der ved afgørelsen af inhabilitet med rette altid inddrages spørgsmål om, hvorledes tingene forekommer eller tager sig ud set med almindelige offentlige øjne.

Direktoratet for Kriminalforsorgen forudsætter, at der – forinden der træffes afgørelse om placering af retssalen – vil blive taget stilling til sikkerhedsmæssige forhold, bl.a. vedrørende perimetersikring samt vedrørende sikring af den direkte adgang mellem fængslet og retslokalet.

Som opfølgning på den aftale, som regeringen i november 2012 indgik med Enhedslisten, Liberal Alliance og Det Konservative Folkeparti om Kriminalforsorgens økonomi i 2013-16, hvoraf bl.a. fremgår, at Justitsministeriet skal foretage en nærmere vurdering af den retlige ramme og af mer- og mindredgifter ved etablering af en sikret retssal ved Vestre Fængsel, vurderer Justitsministeriet, at etableringen af en sikret retsbygning ved Vestre Fængsel vil få positive økonomiske konsekvenser.

På den baggrund forudsættes det med lovforslaget, at Domstolsstyrelsen får hjemmel til at etablere en eller flere retsbygninger med særligt sikrede retssale til brug på tværs af retskredsene.

Domstolsstyrelsen forudsættes i givet fald i første omgang at skulle etablere en sådan retsbygning med en eller flere særligt sikrede retssale i umiddelbar nærhed af Vestre Fængsel i København. Den sikrede retssal forudsættes i første omgang at skulle benyttes af retterne i Københavnsområdet, dvs. Østre Landsret, Københavns Byret, Retten på Frederiksberg, Retten i Glostrup og Retten i Lyngby. Viser det sig hensigtsmæssigt, vil det imidlertid ikke være udelukket, at også andre retter vil kunne benytte retssalen.

Justitsministeriet er enig i, at det er helt centralt, at placeringen og udformningen af alle landets retsbygninger skal symbolisere domstolenes uafhængighed. Dette er også baggrunden for, at det i lovforslagets almindelige bemærkninger er anført, at retsbygningen vil kunne indrettes med en direkte adgang fra fængslet til en særligt sikret retssal, men at det i givet fald vil skulle ske på en måde, der bygningsmæssigt understreger retssalens karakter af at være en del af en selvstændig bygning til brug for domsmagten. Justitsministeriet lægger således også afgørende vægt på, at en ny retssal udformes og indrettes på en måde, der understreger, at bygningen rummer en uafhængig domsmagt.

Retssalen vil endvidere skulle indrettes under hensyntagen til de krav, som en moderne, sikker retssal skal opfylde, herunder tekniske krav og krav til adskillelse af sagens aktører både i og uden for selve retssalen.

Det nærmere omfang af byggeriet, retssalens præcise beliggenhed og skønnet over det forventede antal sager, der skal gennemføres i retsbygningen, vil blive afklaret af Justitsministeriet under inddragelse af de relevante myndigheder, hvilket nu også udtrykkeligt fremgår af lovforslagets almindelige bemærkninger pkt. 4 om de økonomiske og administrative konsekvenser for det offentlige.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets almindelige bemærkninger pkt. 3.1.3 og 3.1.4.

2.2.2. Kære

Procesbevillingsnævnet anfører, at lovudkastets § 8, stk. 6, og § 13, stk. 5, indebærer, at afgørelser vedrørende anmodninger om, at retten skal sættes i en særligt sikret retssal, kan kæres direkte til Højesteret henholdsvis landsret uden Procesbevillingsnævnets tilladelse. Af bemærkningerne fremgår imidlertid, at rettens afgørelser træffes ved kendelse og kan kæres efter retsplejelovens bestemmelser herom. De gældende regler i retsplejeloven indebærer, at sagens parter alene kan kære landsrettens kendelser til Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse.

Justitsministeriet har i lyset af høringssvaret præciseret de foreslåede § 8, stk. 6, og § 13, stk. 5, med henblik på at tydeliggøre, at rettens afgørelser efter de pågældende bestemmelser træffes ved kendelse, som kan kæres til højere ret i overensstemmelse med de almindelige kæreregler. De nærmere regler om kære er samtidig beskrevet i bemærkningerne.

I straffesager kan byrettens kendelser og andre beslutninger, som ikke, eller ikke for tiden kan ankes i medfør af retsplejelovens §§ 901-905, kæres til landsretten, medmindre andet er bestemt, jf. retsplejelovens § 968. Kendelser og andre beslutninger, der er afsagt under hovedforhandlingen eller under dennes forberedelse, kan som udgangspunkt kun kæres, hvis kendelsen eller beslutningen angår spørgsmål, som er nævnt i lovens § 968, stk. 4, nr. 1-6. Under tilsvarende betingelser som nævnt i § 968 kan kendelser og andre beslutninger, der er truffet af landsretten, kæres til Højesteret med Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. retsplejelovens § 968 a.

I civile sager kan kendelser og beslutninger, der er afsagt af en byret, kæres, medmindre andet er bestemt, jf. retsplejelovens § 389, stk. 1. Kendelser og beslutninger, der afsiges af en landsret eller af Sø- og Handelsretten, kan som hovedregel kun kæres med Procesbevillingsnævnets tilladelse, jf. retsplejelovens § 392.

Tilsvarende regler gælder for fogedrettens og skifterettens afgørelser, jf. retsplejelovens §§ 584 og 585, konkurslovens §§ 248, stk. 2, 254 og 255, dødsboskiftelovens § 105 og ægtefælleskiftelovens § 79.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 1, nr. 1 og 2 (forslag til retsplejelovens § 8, stk. 6, og § 13, stk. 5) og pkt. 3.1.9 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

2.2.3. Dommervagterne ved Københavns Byret og Retten på Frederiksberg

Domstolsstyrelsen finder, at forslaget om at flytte samtlige grundlovsforhør fra Københavns Byret og Retten på Frederiksberg er for omfattende og vil medføre et betydeligt ressourcospild for de to byretter. Således bør alene grundlovsforhør, hvor særlige sikkerhedsmæssige forhold gør sig gældende, flyttes. I tilfælde af et meget stort antal samtidigt fremstillede personer vil det ikke være muligt at behandle samtlige grundlovssager fra Københavns Byret og Retten på Frederiksberg i retsbygningen i umiddelbar nærhed af Vestre Fængsel. Det vil i disse tilfælde således kunne være nødvendigt at flytte nogle af sagerne til Københavns Byret og Retten på Frederiksberg, der bl.a. råder over en særligt indrettet retssal til grundlovsforhør.

Dommerforeningen anfører, at lovudkastet ikke påviser andet grundlag end en økonomisk besparelse for kriminalforsorgen og politiet til, at alle grundlovsforhør ved Københavns Byret og Retten på Frederiksberg fremover skal foregå i en særlig sikret retssal. Det er endvidere tvivlsomt, om der er hjemmel til at afvikle alle grundlovsforhør henhørende under Københavns Byret og Retten på Frederiksberg i en særligt sikret retssal. Afviklingen af disse sager i en retssal langt fra de to retter vil i øvrigt medføre et ikke ubetydeligt ressourcospild ved de to retter. De besparelser, som kriminalforsorgen og politiet vil opnå ved ikke at skulle transportere arresteranter gennem København, skal således holdes op mod det øgede forbrug af ressourcer, som påføres retterne, når retten skal sættes flere steder i byen med dommere og øvrigt personale. Dommerforeningen har forståelse for, at særlige sikkerhedshensyn kan være til stede også under visse grundlovsforhør, men grundlovsforhør i alle andre sager end højrisikosager bør afvikles som hidtil.

Københavns Byret finder, at det på ingen måde vil være en effektiv ressourceanvendelse, hvis man fremover – ud over grundlovsforhør i højrisikosager – skal afvikle alle andre grundlovsforhør ved byretten i lokaler i tilknytning til den særligt sikrede retssal i den nye retsbygning i umiddelbar nærhed af Vestre Fængsel. Ved afviklingen af grundlovsforhør opstår der “spildtid”, bl.a. fordi forsvarerne skal kunne nå at tale med deres klien-

ter. Denne "spildtid" vil kunne udnyttes hensigtsmæssigt af rettens personale, hvis dommervagten er placeret i rettens bygninger på Nytorv. Hertil kommer, at det desværre ikke sjældent på grund af antallet af fremstillinger er nødvendigt at åbne en ekstra dommervagt. Dette foregår i bygningerne på Nytorv, og kan derfor som hovedregel indpasses i løsningen af byrettens øvrige opgaver. En placering af dommervagten ved Vestre Fængsel vil således medføre et øget ressourceforbrug og en mindre fleksibel anvendelse af medarbejderne i Københavns Byret. Byretten skal derfor også af ressourcemæssige grunde tage afstand fra en placering af dommervagten ved Vestre Fængsel.

Retten på Frederiksberg anfører, at forslaget om, at alle grundlovsforhør ved byretten fremover skal foregå i lokaler i tilknytning til den særligt sikrede retssal i den nye retsbygning i umiddelbar nærhed af Vestre Fængsel, er en – hidtil uset og så vidt ses uhjemlet – indblanding i rettens kompetence til at placere retsmøder det sted, hvor det efter omstændighederne er mest hensigtsmæssigt. Dette er således typisk en opgave, som retten selv – eventuelt i samråd med politiet – bedst kan og skal løse ud fra en vurdering af den konkrete sags karakter. Byretten henleder endvidere opmærksomheden på, at man fra 1. oktober 2012 er flyttet ind i et helt nyt, moderne og sikret domhus, der er enkelt at bevogte, og som bl.a. med hensyn til placeringen af dommervagten i en særlig sikret og adskilt del af bygningen i langt størstedelen af alle grundlovssager gør det overflødigt at henlægge sagerne til andre lokaler, endsige til lokaler uden for bygningen. Det kan ikke afvises, at ganske enkeltstående grundlovssager – i fremtiden – vil have en sådan karakter, at det kunne være hensigtsmæssigt at henlægge dem til en særligt sikret retssal uden for domhuset. Byretten gør endvidere – ligesom Københavns Byret – gældende, at en placering af dommervagten ved Vestre Fængsel vil betyde et stort og unødigt ressourcestab for retten. Allerede i dag må dommere og kontorpersonale således ofte vente i betydelige tidsrum, inden anklagemyndigheden er klar til at præsentere sagen i dommervagten. Det er i den nuværende situation muligt for rettens medarbejder i disse perioder at gå tilbage til deres sædvanlige kontorer og arbejde med andre sager. Det vil den derimod ikke være, hvis samtlige grundlovsforhør fremover skal afvikles i lokaler flere kilometer fra rettens hovedbygning. Dette har også ført til, at grundlovsforhør nu afvikles i rettens eget domhus modsat tidligere, hvor grundlovsvagten i weekends blev afviklet på Politigården. Retten på Frederiksberg tager på den baggrund også afstand fra en placering af dommervagten ved Vestre Fængsel.

Danske Advokater anfører, at forslaget om at flytte dommervagten for Københavns Byret og Retten på Frederiksberg til lokaler i retsbygningen i nærhed af Vestre Fængsel i ikke ubetydeligt omfang ses at være båret af et ønske om at opnå besparelser for politi og kriminalforsorgen ved afvikling af grundlovsforhør og fristforlængelser. Der kan dog rejses spørgsmål ved den reelt opnåede besparelse og de økonomiske konsekvenser, og der er behov for at analysere dette nærmere.

Landsforeningen af Forsvarsadvokater finder, at grundlovsforhør kun skal afholdes i en særligt sikret retssal, når særlige sikkerhedsmæssige årsager tilsiger det. Ud over nogle ressourcemæssige betragtninger er der således efter foreningens opfattelse ikke grund til at flytte alle grundlovsforhør for Københavns Byret og Retten på Frederiksberg til en særligt sikret retssal. For så vidt angår Retten på Frederiksberg gælder det yderligere, at grundlovsforhøret afholdes uden for retskredsen, hvilket er en fravigelse af retsplejelovens ordning, hvorefter retsbygningerne er placeret i retskredsen.

Med lovforslaget forudsættes det, at dommervagten ved Københavns Byret og Retten på Frederiksberg flyttes til en retssal i den nye retsbygning i umiddelbar nærhed af Vestre Fængsel, når denne er klar til at blive taget i brug.

Justitsministeriet har i forbindelse med udformningen af lovforslaget nærmere overvejet spørgsmålet om behovet for en udtrykkelig lovhjemmel om placering af dommervagten.

Der kan herom peges på, at retsplejeloven i henholdsvis § 2, stk. 1, § 5, stk. 1, og § 14, stk. 1, fastlægger sædet for Højesteret (København), Østre Landsret (København), Vestre Landsret (Viborg) og Sø- og Handelsretten (København). Der kan samtidig peges på retsplejelovens § 13, stk. 1, hvorefter Domstolsstyrelsen – efter forhandling med den enkelte byretspræsident – fastsætter tingstederne for byretterne. Det følger endvidere af retsplejelovens § 8, stk. 2, at hovedforhandling i nævningesager og dommandssager ved landsretterne (foruden på hovedtingstedet) foregår på andre af Domstolsstyrelsen dertil fastsatte tingsteder i landsretskredsen. Efter bestemmelsen bestemmer Domstolsstyrelsen, hvilke dele af landsretskredsen, der skal henlægges til hvert af disse tingsteder.

I overensstemmelse hermed har Domstolsstyrelsen i medfør af retsplejelovens § 8, stk. 2, ved bekendtgørelse nr. 1040 af 18. oktober 2006 fastsat

tingstederne for landsretterne ved hovedforhandling af sager, i hvilke nævninger eller domsmænd skal medvirke. Domstolsstyrelsen har endvidere i medfør af § 13, stk. 1, ved bekendtgørelse nr. 1502 af 14. december 2006 fastsat hoved- og bitingsteder for landets 24 byretter.

Der har samtidig ikke været tradition for at fastsætte tingstederne for afholdelse af grundlovsforhør mv. (dommervagten). Der har således f.eks. ikke været fastsat bestemmelser om, at dommervagten ved Københavns Byret afholdes i et retslokale på Politigården i København. Der har ligeledes ikke været fastsat bestemmelser om, at Retten på Frederiksberg har afholdt dommervagten uden for retskredsen i lokaler i tilknytning til Blegdamsvejens Fængsel på Nørrebro i København.

På den baggrund finder Justitsministeriet ikke, at der er behov for en udtrykkelig lovhjemmel om placering af dommervagten ved byretterne, og lovforslaget indeholder således ikke en bestemmelse herom.

Det tilføjes, at det med lovforslaget forudsættes, at det i forbindelse med flytningen af dommervagten ved Københavns Byret og Retten på Frederiksberg i givet fald drøftes nærmere mellem Domstolsstyrelsen og de pågældende retspræsidenter, hvordan lokalerne i den nye retsbygning ved Vestre Fængsel bør indrettes, tidspunktet for ibrugtagning og andre lignende spørgsmål. Endvidere vil politi, anklagemyndighed og kriminalforsorgen blive inddraget i drøftelserne.

Der henvises i øvrigt til pkt. 3.1.5 i lovforslagets almindelige bemærkninger.

2.3. Sikkerhedskontrol i retsbygninger

Domstolsstyrelsen anfører, at det af lovudkastet fremgår, at der under nærmere betingelser etableres hjemmel til at tillægge det udeblivelsesvirkning, hvis den, der ønsker adgang til retten, ikke medvirker til visitationen. Er der tale om en person (tiltalt, vidne, skyldner), der har mødepligt, vil retten kunne træffe beslutning om, at politiet skal anholde den pågældende, der herefter vil blive fremstillet af politiet i retten. Det ses i den forbindelse ikke at fremgå, hvordan det sikres, at den pågældende ved ankomst til retten sammen med politiet kan blive visiteret, hvis vedkommende fortsat nægter at medvirke hertil. Det er endvidere uklart, om forslaget indeholder en tilstrækkelig klar hjemmel til at politifremstille en skyldner, der nægter at lade sit tøj visitere, da forslaget til retsplejelovens § 27 a, stk. 2, ikke in-

deholder en henvisning til retsplejelovens § 494, stk. 2. Herudover er det ikke ganske klart, om også lægdommere og sagkyndige retsmedlemmer skal kunne visiteres.

Østre Landsret bemærker, at landsrettens hovedsæde er placeret i fire bygninger. Alle bygningerne er opført med andre formål for øje og er for de to største bygningers vedkommende hen ved 300 år gamle og har på grund af fredning kun i begrænset omfang kunnet indrettes på en måde, der lever op til dagens krav til funktionalitet og sikkerhed. Der er således i alt seks indgange til bygningerne, og en permanent eller blot midlertidig lukning af mere end to af indgangene vil medføre betydelige gener for såvel ansatte som besøgende. Da det i realiteten – bortset fra nogle få højt profilerede sager – vil være umuligt i hverdagen at forudse, hvilke sager der vil indebære en særlig risiko for, at besøgende vil medbringe våben, vil valget i praksis for landsretten stå mellem etablering af en permanent adgangskontrol eller ingen. Iværksættelse af en fast adgangskontrol vil forudsætte et personaleforbrug, som landsrettens nuværende bemanning ikke muliggør.

Foreningen af Forsvarsadvokater foreslår, at det i forslaget til § 27 a, stk. 1, tilføjes, at forsvarsadvokater – forudsat behørig legitimation – ikke omfattes af adgangskontrollen. Foreningen kan endvidere ikke acceptere, at forsvarerens effekter – herunder forsvarerens papirer med noter – undersøges, uanset om adgangskontrollen foretages af politiet eller andre. Håndteringen af opgaven med sikkerhedskontrol bør dog ikke varetages af private vagtvirksomheder. Det foreslås endvidere, at det i vidneindkaldelserne tilføjes, at nægtelse af at lade sig visitere, vil blive betragtet som udeblivelse som anført i den foreslåede § 27 a, stk. 2.

Justitsministeriet har i lyset af høringssvarene fra Domstolsstyrelsen og Landsforeningen af Forsvarsadvokater i bemærkningerne til den foreslåede § 27 a, stk. 1, præciseret, at når det af bestemmelsen fremgår, at retspræsidenten kan bestemme, at en sådan adgangskontrol ikke omfatter personer, som søger adgang til retten i medfør af deres erhverv, tænkes der herved også særligt på sagkyndige dommere, lægdommere og forsvarere.

Endvidere er det i den foreslåede § 27 a, stk. 2, præciseret, at afvises en person, som er lovlig indkaldt til at møde i retten, fra retsbygningen, som følge af at vedkommende ved fremmødet nægter at lade sit tøj visitere eller medbragte effekter undersøge, sidestilles nægtelsen heraf med udeblivelse,

hvis det af indkaldelsen fremgår, at adgang til retten kan være betinget af sådan adgangskontrol.

Dette indebærer, at retten kan tillægge det udeblivelsesvirkning, hvis vedkommende afvises fra retsbygningen, fordi den pågældende ikke medvirker til visitationen eller undersøgelse af de medbragte effekter.

Retsplejelovens § 178 (om reaktioner ved vidners udeblivelse i civile sager og straffesager) finder således anvendelse, hvis et vidne eller anden person, som i medfør af reglerne i retsplejelovens kapitel 18 er indkaldt til at afgive forklaring for retten, afvises på grund af manglende medvirken til visitationen mv. En konsekvens heraf vil kunne være, at retten kan træffe beslutning om, at der skal ske anholdelse af udeblevne vidner med henblik på fremstilling i retten, så sagen kan fortsætte uden yderligere udsættelse.

I civile sager kan en parts afvisning fra retsbygningen på grund af manglende medvirken til visitationen og undersøgelse af effekter også indebære udeblivelsesvirkning, jf. herved navnlig retsplejelovens §§ 360, 362, 386 og 398.

Tilsvarende vil en part, som i medfør af retsplejelovens § 302 lovligt er indkaldt til personligt møde, blive anset som udeblevet herfra, hvis den pågældende bliver afvist som følge af manglende medvirken til visitationen mv. Dette vil i givet fald kunne tillægges processuel skadevirkning, jf. retsplejelovens § 344, stk. 2 (der ikke foreslås ændret).

Hvis sagsøgeren bliver afvist fra retsbygningen, fordi parten nægter at medvirke til visitationen mv., vil retten således kunne sidestille dette med udeblivelse fra et retsmøde under forberedelsen eller hovedforhandlingen, som parten er lovligt indkaldt til, med den virkning, at den anlagte sag afvises, såfremt det fremgår af indkaldelsen, at sådan adgangskontrol kan være en betingelse for adgang til retten (jf. retsplejelovens § 360, stk. 1, jf. til dels § 362). På samme måde vil sagsøgtes afvisning fra retsbygningen, fordi parten nægter at medvirke til visitationen mv., kunne medføre afsigelse af en udeblivelsesdom (jf. retsplejelovens § 360, stk. 3, jf. til dels § 362).

Ligeledes finder retsplejelovens regler om udeblivelse i fogedsager (§§ 492 og 494) og straffesager (§§ 757, 855 og 897) anvendelse, hvis en person afvises fra retsbygningen på grund af manglende medvirken til visitationen og undersøgelse af effekter.

Hvis skyldneren i fogedsag eller tiltalte i en straffesag modsætter sig visitation mv., vil en konsekvens kunne være, at retten kan træffe beslutning om, at der skal ske anholdelse af skyldneren eller tiltalte med henblik på fremstilling i retten, så sagen kan fortsætte uden yderligere udsættelse (jf. § 494, stk. 2, for fogedsager og § 757 for straffesager).

Særligt for så vidt angår den situation, at et vidne, der har nægtet at lade sit tøj visitere eller medbragte effekter undersøge, og hvor retten som følge heraf har truffet beslutning om, at vidnet skal afhentes ved politiet (jf. retsplejelovens § 178, stk. 1, nr. 2), ved ankomsten til retten sammen med politiet fortsat nægter at lade sig visitere, bemærkes, at vidnet i en sådan situation vil anses for at være i politiets varetægt, indtil selve fremstillingen for dommeren af vidnet er sket, og dommeren har løsladt vedkommende. Under denne varetægt kan politiet i overensstemmelse med gældende ret bruge den fornødne magt over for vidnet med henblik på at sikre vidnets fortsatte tilstedeværelse, indtil den nævnte fremstilling og løsladelse er sket. De sikkerhedsmæssige hensyn, som ligger til grund for vedkommende retspræsidents beslutning om at indføre sikkerhedskontrol i retsbygningen, vil i den forbindelse eksempelvis kunne iagttages ved, at politiet forbliver i retsbygningen, indtil vidneafhøringen har fundet sted.

Der henvises i øvrigt til lovforslagets § 1, nr. 3 (forslag til retsplejelovens § 27 a) og pkt. 3.2.3 i de almindelige bemærkninger til lovforslaget.

3. Lovforslaget

Det fremsatte lovforslag adskiller sig på følgende punkter fra det lovudkast, der blev sendt i høring den 30. september 2013:

1. Det foreslås, at sidste punktum i de foreslåede § 8, stk. 6, og § 13, stk. 5 (lovforslagets § 1, nr. 1 og 2) udgår, og at det i lovforslagets bemærkninger præciseres, at rettens afgørelser efter de pågældende bestemmelser træffes ved kendelse, som kan kæres til højere ret i overensstemmelse med de almindelige kæreregler.
2. Det foreslås, at det i bemærkningerne til den foreslåede § 27 a, stk. 1 (lovforslagets § 1, nr. 3), præciseres, at når det af bestemmelsen fremgår, at retspræsidenten kan bestemme, at en sådan adgangskontrol ikke omfatter personer, som søger adgang til retten i medfør af deres erhverv, tænkes der herved også særligt på sagkyndige dommere, lægdommere og forsvarere.

3. Det foreslås at præcisere i forslaget til retsplejelovens § 27 a, stk. 2 (lovforslagets § 1, nr. 3), at afvises en person, som er lovligt indkaldt til at møde i retten, fra retsbygningen, som følge af at vedkommende ved fremmødet nægter at lade sit tøj visere eller medbragte effekter undersøge, sidestilles nægtelsen heraf med udeblivelse, hvis det af indkaldelsen fremgår, at adgang til retten kan være betinget af sådan adgangskontrol.

4. Der er herudover foretaget en række redaktionelle ændringer.